

UVOD

Još kao student imao sam priliku pročitati jedno manje poznato djelo Johanna Huizinge, pisca neprevladane *Jeseni srednjeg vijeka* i monografije *Homo ludens*, autora izvrsne monografije o Erazmu i pisca važnog eseja o europskoj renesansi. Holandski naslov te knjižice bio je *Geschonden wereld*, a napisana je u zatočeništvu potkraj Drugoga svjetskog rata. U njoj Huizinga proćanski objašnjava neka od najvažnijih poglavlja europske povijesti ranoga modernog vijeka pa, među ostalim, izravno govori o udjelu Slavena u Europi te kaže da, kao etnička, a najviše jezična, grupa naroda u europskom kulturnom i političkom krajoliku još nisu došli na svoje i još nisu izrekli svoju konačnu riječ.

Od njih se, misli Huizinga, još uvijek očekuje pravi prilog zapadnoj uljudbi u kojoj trebaju dobiti mjesto ravnopravno onome koje već otprije pripada Romanima i Germanima.

Na tragu te knjige, nešto kasnije, na moj radni stol došla je i knjiga talijanskog politologa Federica Chaboda, *Storia dell' idea d'Europa*. Pokušao sam razumjeti njezine poruke o europejstvu Europe. Tako se dogodilo da je ovo djelo nastajalo na tragu tih dviju knjiga i lucidnih Huizinginih i Chabodovih uputa.

Ovaj je rukopis nastajao tijekom gotovo dva desetljeća. I to uglavnom u inozemstvu. Prva poglavlja napisana su nakon što sam se u listopadu 1981. vratio iz Rima, gdje sam sudjelovao na konferenciji što ju je organizirao slavni talijanski slavist Sante Graciotti. Tema rimskoga skupa bila je jednostavna: *Rinascimento letterario italiano e mondo slavo*. Tadašnje druženje s kolegama i sudjelovanje na tom skupu predstavljali su za mene prvu stvarnu razradu ove teme, kao i prvo kritičko čitanje temeljnoga djela o ovoj problematici, što ga je ranih šezdesetih godina 20. stoljeća objavio ruski filolog Ilija Nikolajevič Goleničev-Kutuzov. A za tadanji skup preporučio me je veliki zagrebački kompa-

ratist, akademik Aleksandar Flaker, na čemu mu i u ovoj prilici od srca želim zahvaliti.

Odmah nakon rimskoga skupa omogućeno mi je da predajem na Sapienzi u Rimu, Odsjeku za slavistiku. Tijekom četiri školske godine, u tamošnjim sam knjižnicama mogao dobro proučiti sva važnija pitanja renesansne kulture i civilizacije u Italiji.

Za vrijeme mog boravka u Rimu o mnogim temama, koje su i predmet ove knjige, imao sam priliku voditi duge razgovore sa svojim prijateljem Robertom Valleom, profesorom politologije na Sapienzi.

Godine 1986. vratio sam se u domovinu s prvim dijelovima rukopisa ove knjige. Tada sam, kao jedan od autora izložbe *Pisana riječ u Hrvatskoj*, radeći zajedno s akademikom Radoslavom Katičićem, imao priliku usvojiti njegove poglede na odjeke talijanske renesanse u Hrvatskoj i istočnoj Europi. Bilo je to za mene iznimno poticajno i dragocjeno iskustvo, koje je rezultiralo 1987. i zajedničkim izdanjem *Dva tisućljeća pisane kulture na tlu Hrvatske*.

Svoj rukopis i nadalje sam dopunjavao, i to osobito nakon tromjesečnog rada u bečkim knjižnicama 1988. i za vrijeme kraćih studijskih boravaka u Pragu, Krakovu i Budimpešti.

Tek 2001., kada sam počeo predavati na Odsjeku za slavistiku američkog sveučilišta Yale u New Havenu, na rukopisu sam nastavio ozbiljno raditi u tamošnjoj na daleko poznatoj sveučilišnoj knjižnici *Sterling Memorial Library*.

Stari je tekst rukopisa, prirodno, doživio znatne promjene, jer se i moje znanje o slavenskim renesansnim književnostima uvelike proširilo na dostupnim mi izvorima.

Istodobno, u New Havenu imao sam prilike razgovarati s Riccardom Picchioniom, jednim od vodećih talijanskih slavista, piscem koji ima izvrstan uvid u gotovo sve najvažnije teme o kojima sam pisao u ovoj svojoj knjizi.

A u Los Angelesu, opet, imao sam sreću sresti se s Henrikom Birnbaumom (danas na žalost pokojnim), autorom važnih studija o Marinu Držiću i slavenskoj renesansi, kao i s njegovom suprugom Mariannom, kojoj sam još 1993. imao čast biti nakladnikom monografije o mađarskom i hrvatskom humanizmu. Razgovori s njima bili su mi također dragocjeni i poticajni.

Konačno, posebnu zahvalnost dugujem gospođi Tatjani Lorković, koja mi je na raspolaganje stavila sva blaga *Sterling Memorial Library* u New Havenu, bez kojih izvora ova knjiga nikada ne bi mogla biti konačno i dovršena.

Napose se zahvaljujem glavnoj urednici Matice hrvatske Jeleni Hekman, koja je, ne samo prihvatila ovaj moj rukopis, nego ga je, u konačnici, i priredila na svoj, prepoznatljiv urednički način. Naravno, zahvalan sam i likovnom uredniku ovog izdanja Luki Gusiću s kojim sam, sada već puna dva desetljeća, uspješno surađivao na mnogim projektima.

Zahvaljujem se također i izvršnoj urednici Ingi Vilogorac na trudu što ga je uložila u radu na ovoj knjizi, kao i Ivanu Missoniju na detaljno izrađenim i zahtjevnim kazalima.

Inače, ova je knjiga dio znanstvenog projekta što ga je prihvatilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, a koji se realizira na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

Autor

Brusje 1. ožujak 2008.